

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's – Een andere kijk op onderwijs: investeren in vaardigheden voor betere sociaaleconomische resultaten

COM(2012) 669 final

(2013/C 327/12)

Rapporteur: **Mário SOARES**

Corapporteur: **Pavel TRANTINA**

De Europese Commissie heeft op 20 november 2012 besloten het Europees Economisch en Sociaal Comité overeenkomstig artikel 304 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie te raadplegen over de

Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's – Een andere kijk op onderwijs: investeren in vaardigheden voor betere sociaaleconomische resultaten

COM(2012) 669 final.

De afdeling Werkgelegenheid, Sociale Zaken en Burgerschap, die met de voorbereidende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 26 juni 2013 goedgekeurd.

Het EESC heeft tijdens zijn op 10 en 11 juli 2013 gehouden 491e zitting (vergadering van 10 juli) onderstaand advies uitgebracht, dat met 154 stemmen vóór, bij 3 onthoudingen, werd goedgekeurd.

1. Conclusies en aanbevelingen

1.1 Het Comité schaart zich achter de grote lijnen van het initiatief van de Commissie, en dan met name de maatregelen ter bestrijding van de jeugdwerkloosheid, maar wijst erop dat de inhoud van het Commissiedocument niet beantwoordt aan de verwachtingen die door de ambitieuze titel worden gewekt.

1.2 De huidige sociaaleconomische crisis beïnvloedt de budgettaire keuzes van de EU-landen, en dat vooral in de landen die de broekriem moeten aanhalen. Bovendien wordt de situatie nu nog bemoeilijkt door de verlaging van de begroting van de Unie zelf. Het Comité waarschuwt dat besnoeiingen in de onderwijsbudgetten een aantal onmisbare initiatieven en voorstellen dreigen te doen verzanden in louter goede bedoelingen.

1.3 Het Comité is zich ervan bewust dat het onderwijs voor grote en dringende uitdagingen staat en dat de kloof tussen school en arbeidsmarkt zo snel mogelijk moet worden overbrugd, en formuleert daarom de volgende aanbevelingen:

Aan de Europese instellingen:

1.3.1 De mechanismen voor de verzameling, indiening en interpretatie van gegevens over onderwijs en opleiding moeten transparant en vergelijkbaar worden.

1.3.2 Ook de huidige Europese onderwijsprocedures en de diverse al bestaande instrumenten moeten worden herzien, en dan met name de Europese normen en richtsnoeren voor kwaliteitsborging (ESGQA).

1.3.3 De voorgestelde maatregelen moeten worden opgenomen in initiatieven die gericht zijn op de integratie van

jongeren op de arbeidsmarkt, in het bijzonder het actieplan "Jeugd in beweging", waarin werkgelegenheid en ondernemingszin centraal staan.

1.3.4 In de volgende EU-begroting moeten de nodige middelen worden vrijgemaakt om dit alles te realiseren; we denken dan met name aan het onlangs goedgekeurde initiatief voor werkgelegenheid voor jongeren.

Aan de lidstaten:

1.3.5 Het beleid inzake werkgelegenheid en openbare kwaliteitsdiensten moet worden herzien en/of met het oog op de toekomst worden geactualiseerd. Om de doelstellingen inzake onderwijs volledig te realiseren moeten investeringen in deze sector immers hand in hand gaan met beleidsmaatregelen op sociaal, economisch en werkgelegenheidsvlak die gericht zijn op duurzame groei en welzijn. De sociale partners en andere maatschappelijke organisaties moeten ten volle bij een en ander worden betrokken.

1.3.6 De verwerving van ondernemersvaardigheden moet worden opgenomen in het onderwijsbeleid en de leerplannen; het schoolprogramma kan daarbij eventueel worden aangevuld met bedrijfsstages, en ondernemingen moeten ertoe worden aangezet deel te nemen aan initiatieven van scholen.

1.3.7 Scholen moeten vaker gebruik gaan maken van duale stelsels voor onderwijs en beroepsopleiding, waarbij klassikaal leren wordt gecombineerd met praktijkervaring. Scholen en bedrijven moeten zich bewust worden van het belang van dergelijke initiatieven.

1.3.8 De verhouding tussen beroepsonderwijs en -opleiding en de arbeidsmarkt moet dringend opnieuw worden bekeken, zodat er een beter overzicht komt van eventuele lacunes en beroepsopleidingen daadwerkelijk kunnen worden afgestemd op de behoeften van de arbeidsmarkt.

1.3.9 Iedereen moet de kans krijgen een leven lang te leren en bij- of omscholing te volgen; mensen hebben immers op elk moment van hun leven recht op kwaliteitsopleiding.

1.3.10 Niet-formele opleidingen moeten via een creatieve en innovatieve aanpak erkenning en waardering krijgen; dit houdt in dat meer zichtbaarheid wordt gegeven aan vaardigheden die buiten het formele onderwijs zijn verworven, formeel en niet-formeel leren elkaar beter gaan aanvullen en tegelijk wordt gewerkt aan gelijke kansen.

1.3.11 Het is zaak gemeenschappelijke normen en beginselen vast te leggen, zodat kwaliteitscriteria kunnen worden afgebakend voor de regelingen op grond waarvan niet-formele vormen van onderwijs worden erkend en gevalideerd.

1.3.12 Er moet worden geïnvesteerd in de opleiding en aanwerving van bekwame docenten. Dat kan door de lerarenopleiding te verbeteren, te streven naar gelijke aantallen mannelijke en vrouwelijke docenten en betere arbeids- en loonvoorwaarden en carrièremogelijkheden te bieden, zodat het beroep aantrekkelijker wordt voor jongeren.

1.3.13 Het budget voor onderwijs en opleiding moet worden gezien als een investering in de toekomst, die onmisbaar is om te kunnen voldoen aan de verplichting alle burgers gepast kwaliteitsonderwijs te bieden. Besparingen waardoor het moeilijker wordt deze verplichting na te leven, zijn dan ook uit den boze.

1.3.14 Alle betrokken partijen (waaronder jeugd- en gemeenschapsverenigingen, scholen, docenten, ouders en opvoeders, bedrijven en vakverenigingen) moeten worden betrokken bij de uitstippeling en follow-up van het onderwijsbeleid en het opsporen van mogelijke problemen, alsook bij onderwijs en opleiding en het voorbereiden van jongeren op het maatschappelijk leven; daarbij is het zaak duidelijke doelstellingen af te bakenen, regelmatig de balans op te maken en voldoende middelen ter beschikking te stellen om een en ander op de lange termijn te kunnen waarmaken.

Aan de sociale partners:

1.3.15 De sociale partners moeten hun verantwoordelijkheid opnemen en behoorlijk uitvoering geven aan het actieplan voor jeugdwerkgelegenheid dat deel uitmaakt van hun gemeenschappelijk werkprogramma voor 2012-2014. Daarbij moet worden bekeken hoe het onderwijs, de verwachtingen van jongeren en de behoeften van de arbeidsmarkt nauwer op elkaar kunnen worden afgestemd en moet aandacht uitgaan naar de overgang van school naar arbeidsmarkt, dit alles met de bedoeling de algemene arbeidsparticipatie te verhogen.

2. Inleiding

2.1 Het Comité besteedt heel wat aandacht aan de onderwijsproblematiek, en verheugt zich er dan ook over dat de Commissie in haar mededeling bevestigt dat "investeringen in onderwijs en opleiding (...) van essentieel belang (zijn) voor het stimuleren van de groei en (...) de productiviteit" ⁽¹⁾. Het deelt ook de bezorgdheid van de Commissie – die in de tekst doorschemert – over de ingrijpende veranderingen op de Europese arbeidsmarkten. Deze maken duidelijk dat een hervorming van het onderwijs niet langer mag worden uitgesteld en dat de tekortkomingen en gebreken dringend moeten worden aangepakt.

2.2 Het EESC heeft tal van adviezen uitgebracht waarin het erop hamert dat onderwijs op de eerste plaats gericht moet blijven op de vorming van vrije en zelfstandige burgers met een kritische geest, die de samenleving waarin zij leven mee kunnen helpen ontwikkelen en zich ervan bewust zijn dat zij dezelfde waarden en cultuur delen. Het heeft hiermee een bijdrage geleverd aan de erkenning van onderwijs als fundamenteel mensenrecht ⁽²⁾.

2.3 Het Comité is ervan overtuigd dat tijdens de lerarenopleiding aandacht moet worden besteed aan moderne communicatietechnieken; dat zou school interessanter en nuttiger moeten maken ⁽³⁾.

2.4 Het Comité is het ermee eens dat dringend coherente en transversale beleidsoplossingen moeten worden gevonden voor een aantal fundamentele kwesties, met name het aanhoudende hoge aantal voortijdige schoolverlaters in Europa, het beperkte succes van bij- en nascholing, de miljoenen mannen en vrouwen die nog steeds laagopgeleid zijn, de gebrekkige leesvaardigheden van kinderen onder de vijftien en de massale jeugdwerkloosheid in een aantal EU-lidstaten.

2.5 Het Comité vreest echter dat de door de Commissie voorgestelde initiatieven in de huidige crisissituatie op niets zullen uitdraaien. De besparingen, en met name het kortwieken van de budgetten voor onderwijs en opleiding, dreigen een voortijdig einde te maken aan de pogingen om fundamentele ongelijkheden aan te pakken en iedereen kwaliteitsonderwijs te bieden ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ COM(2012) 669 final.

⁽²⁾ PB C 161, 06.06.2013, blz. 67-72; PB C 161, 06.05.2013, blz. 27-34; PB C 11, 15.01.2013, blz. 8-15; PB C 299, 04.10.2012, blz. 97; PB C 191, 29.06.2012, blz. 103; PB C 76, 14.03.2013, blz. 1; PB C 181, 21.06.2012, blz. 154; PB C 143, 22.05.2012, blz. 94; PB C 181, 21.06.2012, blz. 143; PB C 68, 06.03.2012, blz. 11; PB C 318, 29.10.2011, blz. 50; PB C 68, 06.03.2012, blz. 1; PB C 318, 29.10.2011, blz. 142; PB C 318, 29.10.2011, blz. 1; PB C 132, 03.05.2011, blz. 55; PB C 21, 21.01.2011, blz. 66; PB C 255, 22.09.2010, blz. 81; PB C 318, 23.12.2009, blz. 113; PB C 128, 18.05.2010, blz. 10; PB C 224, 30.08.2008, blz. 100; PB C 204, 09.08.2008, blz. 95; PB C 151, 17.06.2008, blz. 45; PB C 218, 11.09.2009, blz. 85; PB C 151, 17.06.2008, blz. 41.

⁽³⁾ *Survey of Schools: ICT in Education* (<https://ec.europa.eu/digital-agenda/node/51275>)

⁽⁴⁾ In het begeleidend verslag bij het UNESCO-initiatief Onderwijs voor iedereen (2012) wordt aan de alarmbel getrokken omdat de doelstellingen niet langer gehaald worden; de conclusie luidt dat alleen positieve resultaten kunnen worden voorgelegd als voldoende middelen voor de lange termijn worden uitgetrokken voor onderwijs. Ook heeft de OESO recent nog verklaard dat openbaar onderwijs dat is gestoeld op kwaliteit en gelijkheid, voor de overheid de beste manier is om tegelijk te besparen en de middelen nuttig te besteden. Er kan echter pas sprake zijn van kwaliteitsonderwijs als ook de minst bevoorrechte groepen en individuen een vinger in de pap krijgen. Education International-OESO-conferentie "Quality and dialogue key to public education" 4 februari 2013.

2.6 Onderwijs behoort tot de bevoegdheden van de lidstaten, wat niet wegneemt dat ook voor de EU een belangrijke rol is weggelegd, hetzij via de opencoördinatiemethode waarbij de verschillende onderwijsministers gaan samenwerken, hetzij via de mechanismen voor gegevensinzameling op Europees niveau, of nog via de vele Europese onderwijsinitiatieven zoals de processen van Bologna en Kopenhagen, het Communiqué van Brugge, het Europees systeem voor het verzamelen en overdragen van studiepunten (ECTS), het Europees systeem voor het verzamelen en overdragen van studiepunten voor beroepsonderwijs en -opleiding (ECVET), het Europees kwalificatiekader (EQF), en de Europese normen en richtsnoeren voor kwaliteitsborging (ESGQA) ⁽⁵⁾.

2.7 Grote delen van het maatschappelijk middenveld maken zich niet alleen zorgen over de kloof tussen de vaardigheden van jongeren en de behoeften van het bedrijfsleven, maar ook over de lastige overgang van school naar werk en de moeite die het werklozen kost een baan te vinden. Dit zijn inderdaad pijnpunten waarvoor een oplossing moet worden gevonden. Bijzondere lof verdient dan ook het besluit van de Commissie om uitwisselingen tussen onderwijs en bedrijfsleven te bevorderen en meer werk te maken van gemeenschappelijke initiatieven en acties die erop gericht zijn de overgang van school naar werk te vergemakkelijken, de belemmeringen voor mobiliteit binnen de EU uit de weg te ruimen, de arbeidsmarkt aanmerkelijk vlotter te doen functioneren en gelijke kansen te verzekeren. Het Comité roept de Commissie en de lidstaten op voort te gaan op de ingeslagen weg, en daarbij vast te houden aan het Europees sociaal model en de sociale samenhang te versterken.

2.8 Het Comité is ingenomen met het nieuwe actiekader voor jeugdwerkgelegenheid, dat een cruciale schakel is van het gemeenschappelijke werkprogramma van de sociale partners voor 2012-2014 en voor het eerst werd voorgesteld tijdens de tripartiete sociale top van 14 maart 2013.

3. Algemene opmerkingen

3.1 Positief is dat de Commissie bijzondere aandacht besteedt aan de bestrijding van jeugdwerkloosheid. De belangrijkste vier actieterrains in dat verband zijn: onderwijs en opleiding van hoge kwaliteit, praktische, op werk gebaseerde opleiding, duale vormen van leren en opleiding, en het stimuleren van partnerschappen om gemeenschappelijke doelstellingen te bereiken.

3.2 De inhoud van het Commissiedocument beantwoordt niet aan de verwachtingen die door de ambitieuze titel worden gewekt, waarschijnlijk omdat de Commissie zich toespitst op één enkele doelstelling. Het Comité is van mening dat de Commissie voor een bredere benadering had moeten kiezen en had kunnen ingaan op prangende kwesties zoals de demografische situatie in Europa, de energieproblematiek, en migratie, stuk voor stuk problemen waarvoor geen eenduidige oplossing bestaat. Ook zou de Commissie in de toekomst rekening moeten

houden met andere inzichten, zoals die bij voorbeeld naar voren worden gebracht in recente studies van de VN en de Unesco ⁽⁶⁾.

3.3 Het Commissievoorstel indachtig wijst het Comité erop dat we ons er niet toe mogen laten verleiden onderwijs te beschouwen als een instrument dat louter gericht is op de ontwikkeling van vaardigheden voor de arbeidsmarkt en op meer inzetbaarheid ⁽⁷⁾. Het Comité herhaalt ervan overtuigd te zijn dat inzetbaarheid niet alleen te maken heeft met het verwerven van basisvaardigheden en praktische ervaring, maar ook met kwaliteiten en attitudes zoals actief burgerschap, persoonlijke ontplooiing en welzijn. Inzetbaarheid kan weliswaar worden beschouwd als een doelstelling van de herziening van het onderwijsbeleid, maar dan op voorwaarde dat daaraan geen al te strikte interpretatie wordt gegeven.

3.4 Om de doelstellingen inzake onderwijs volledig te realiseren moeten investeringen hand in hand gaan met beleidsmaatregelen op sociaal, economisch en werkgelegenheidsvlak, die gericht zijn op duurzame groei en welzijn. Het Comité heeft de EU en de lidstaten al eerder verzocht om, met name in de context van de crisis, het beleid inzake werkgelegenheid en openbare kwaliteitsdiensten te herzien en/of met het oog op de toekomst te actualiseren, meer aandacht te besteden aan specifieke groepen (kinderen, mensen met bijzondere behoeften, migranten, enz.) en erop toe te zien dat de genderdimensie en de volledige participatie van de maatschappelijke organisaties als een rode draad door alle deze beleidsgebieden lopen ⁽⁸⁾.

3.5 Het is een feit dat de vaardigheden waarover jongeren en werknemers beschikken op dit moment nog te ver af staan van de behoeften van de arbeidsmarkt. De kloof tussen onderwijs en arbeidsmarkt moet dan ook dringend worden overbrugd, ook al is het natuurlijk zo dat school- en werktijden nooit gelijk kunnen lopen.

3.6 Het Comité is ingenomen met het recente besluit van de Europese Raad om een "Jeugdgarantie" in te voeren, wat inhoudt dat alle jongeren tot de leeftijd van 25 jaar binnen vier maanden nadat zij het onderwijs hebben verlaten of werkloos zijn geworden, een goede baan, voortgezet onderwijs, of een beroepsstage krijgen aangeboden.

⁽⁶⁾ Twaalf internationale onderwijsdeskundigen hebben in de Unesco (Parijs, 12/14 februari 2013) de belangrijkste onderwijsrapporten van de organisatie uit de XXe eeuw kritisch tegen het licht gehouden en bekeken in de context van de jongste, diepgaande maatschappelijke veranderingen. Het gaat om *Apprendre à être* van Edgar Faure (1972) en *L'éducation, un trésor est caché dedans* van Jacques Delors (1996) (www.unesco.org).

⁽⁷⁾ "Inzetbaarheid" is niet hetzelfde als het "scheppen van werkgelegenheid"; het gaat om twee verschillende begrippen. Het scheppen van werkgelegenheid is een complex fenomeen en zowel een zaak van de overheid als van werkgevers en werknemers, waarbij sociale dialoog en onderhandelingen onmisbaar zijn; "inzetbaarheid" daarentegen hangt nagenoeg uitsluitend samen met de individuele verantwoordelijkheid van wie werk zoekt.

⁽⁸⁾ PB C18, 19.01.2011, blz. 18.

⁽⁵⁾ Engelse afkortingen.

3.7 Zorgwekkend is wel dat de huidige werkloosheid niet alleen jongeren maar ook de oudste werknemers treft. Daarom zouden deze werknemers niet alleen hun kennis en kunde moeten inzetten om jongeren te helpen bij hun integratie op de arbeidsmarkt, zij beschikken ook over een schat aan ervaring die het waard is te worden doorgegeven.

3.8 Het Comité betreurt dat de Commissie in haar mededeling nalaat op te merken dat niet-formeel leren een belangrijke aanvulling is op het formele onderwijs, en verwijst naar de oproep van de deelnemers aan het symposium van Straatsburg om zich gezamenlijk in te zetten voor de erkenning van niet-formeel leren in Europa op middellange en lange termijn⁽⁹⁾.

4. Specifieke opmerkingen

4.1 *Transversale en basisvaardigheden*

4.1.1 Het Comité is het met de Commissie eens dat "de inspanningen moeten worden geconcentreerd op de ontwikkeling van transversale vaardigheden, met name ondernemersvaardigheden", maar wijst er wel op dat er als eerste voor moet worden gezorgd dat iedereen over basisvaardigheden beschikt. Ook schaarst het zich achter de uitspraak van de Commissie dat het leren van talen bijzondere aandacht moet krijgen. Jongeren met goede horizontale en basisvaardigheden (met name werken in teamverband, verschillende talen kennen, gebruik kunnen maken van informaticatools, zich een mening kunnen vormen en die ook kenbaar kunnen maken, deelnemen aan besluitvorming, enz.) zullen wellicht gemakkelijker kunnen deelnemen aan de arbeidsmarkt en slagen in het bedrijfsleven.

4.1.2 Ondernemersvaardigheden zijn ongetwijfeld van groot belang, op voorwaarde dat zij niet alleen gericht zijn op het oprichten van bedrijven. Wie niet over ondernemingsgeest beschikt zal weinig bereiken in het leven, vooral in moeilijke tijden zoals we die nu doormaken. Het is dus een goede zaak dat de ontwikkeling van deze vaardigheden wordt opgenomen in het onderwijsbeleid en de leerplannen.

4.1.3 Het curriculum even buiten beschouwing gelaten is het voor het aankweken van ondernemingsgeest belangrijk dat jongeren de kans krijgen stage te lopen in een bedrijf of organisatie en dat ondernemingen en organisaties ertoe worden aangezet deel te nemen aan initiatieven van scholen. De Commissie en de lidstaten zouden duidelijker moeten aangeven wat wordt bedoeld met gelijke toegang tot een degelijke opleiding en programma's ter voorbereiding op het beroepsleven, en een samenhangende reeks indicatoren moeten uitwerken voor een vergelijking op de verschillende niveaus en de beoordeling van de resultaten, dit in overleg met de sociale partners en het maatschappelijk middenveld.

⁽⁹⁾ Dit symposium, dat plaatsvond van 14 tot 16 november 2011, werd georganiseerd door de Commissie, de Raad van Europa en een aantal jeugdverenigingen, zoals het Europees Jeugdforum, het Duitse *YiA NA Jugend für Europa* en *SALTO training and cooperation RC* (http://youth-partnership-eu.coe.int/youth-partnership/documents/EKCYP/Youth_Policy/docs/Youth_Work/Policy/STATEMENT_Symposium_participants_160312.pdf).

4.1.4 Het Comité gelooft echter dat jongeren pas ten volle profijt zullen kunnen trekken van hun ondernemersvaardigheden als zij ook in staat zijn samen te werken; het onderwijs moet dus ook de teamgeest van kinderen en jongeren ontwikkelen.

4.1.5 Het onderricht in exacte wetenschappen, technologie, ingenieurwetenschappen en wiskunde (STEM)⁽¹⁰⁾ moet centraal blijven staan in een samenleving waar technologie en technologische ontwikkelingen de toon aangeven, en waar de vraag naar hoogopgeleide werknemers met een zeer gedegen wetenschappelijke kennis alleen maar zal toenemen⁽¹¹⁾. Belangrijk is echter dat deze leerstof wordt behandeld op een meer gebruiksvriendelijke en creatieve manier, zodat zij aantrekkelijker wordt en het genderevenwicht wordt verbeterd⁽¹²⁾.

4.1.6 De Commissie verzuimt te verwijzen naar de gevolgen van de crisis en de bezuinigingsmaatregelen voor wetenschap, onderzoek en de betrokkenen (onderzoekers, academici, universiteiten). De huidige *brain drain* in diverse EU-landen wordt evenmin aangekaart. Het Comité heeft er al in tal van adviezen⁽¹³⁾ op gewezen dat de Europese onderzoeksruimte volledig moet worden voltooid, en dat het vrije verkeer van onderzoekers, wetenschappelijke kennis en technologie moet worden uitgeroepen tot de "vijfde vrijheid" van de interne markt.

4.2 *Beroepsvaardigheden*

4.2.1 Het Comité deelt de bezorgdheid van de Commissie over het feit dat onderwijs en arbeidsmarkt niet op elkaar zijn afgestemd. Als het onderwijs niet aansluit op de arbeidsmarkt, kan dat er immers toe leiden dat vaardigheden onvolkomen blijven, en, erger nog, dat mensen geen werk vinden⁽¹⁴⁾. Er moet meer aandacht uitgaan naar een herziening van onderwijs en beroepsopleiding en er moet meer inzicht komen in de manier waarop onderwijs, beroepsopleiding en arbeidsmarkt zich tot elkaar verhouden, zodat onderwijs en opleiding daadwerkelijk kunnen inspelen op de vraag op de arbeidsmarkt. Overigens is medewerking van de sociale partners en de maatschappelijke organisaties van groot belang willen we uiteindelijk komen tot een beroepsopleiding die echt iets betekent op de arbeidsmarkt⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁰⁾ Engelse afkorting.

⁽¹¹⁾ Volgens CEDEFOP zullen er in de EU tegen 2020 bijna 16 miljoen hoogopgeleide werknemers extra nodig zijn; daarnaast zal de vraag naar werknemers met een middelhoge opleiding met 3,5 miljoen stijgen, terwijl de vraag naar laagopgeleiden zal afnemen met 12 miljoen.

⁽¹²⁾ Proefprojecten in een aantal lidstaten tonen aan dat het wel degelijk mogelijk is het wiskundeonderwijs aantrekkelijker te maken.

⁽¹³⁾ PB C 95, 23.04.2003, blz. 8; PB C 218, 11.09.2009, blz. 8; PB C 306, 16.12.2009, blz. 13; PB C 132, 03.05.2011, blz. 39; PB C 318, 29.10.2011, blz. 121; PB C 181, 21.06.2012, blz. 111; PB C 299, 04.10.2012, blz. 72; PB C 229, 31.07.2012, blz. 60; PB C 44, 15.02.2013, blz. 88; PB C 76, 14.03.2013, blz. 43; PB C 76, 14.03.2013, blz. 31).

⁽¹⁴⁾ In de herziene aanbeveling van de UNESCO over technisch en beroepsonderwijs wordt opgemerkt dat gezien de razendsnelle wetenschappelijke, technologische en sociaaleconomische ontwikkelingen, die kenmerkend zijn voor onze tijd - we denken dan met name aan de globalisering en de ICT-revolutie - technisch en beroepsonderwijs overal ter wereld deel een belangrijke schakel moet zijn in het onderwijs (UNESCO, 2001).

⁽¹⁵⁾ *Memorandum on Cooperation in Vocational Education and Training in Europe*, Berlijn, 10-11 december 2012

4.2.2 Opleiding en erkenning van vaardigheden op het gebied van ICT is voor de arbeidsmarkt enorm belangrijk. Het is daarom zaak te investeren in specifieke programma's voor het aanleren van deze vaardigheden in het beroeps- en het hoger onderwijs, met name aan jonge vrouwen. Het Comité staat achter het voorstel inzake een Europees kwaliteitslabel voor het bedrijfsleven en voor opleiding en certificatie op het gebied van ICT.

4.2.3 Het Comité herhaalt dat iedereen recht heeft op alle kennis en vaardigheden die nodig zijn voor volledige integratie in het beroepsleven en de samenleving. Niet alleen jongeren die op het punt staan de arbeidsmarkt te betreden hebben recht op beroepsopleiding, alle werknemers moeten zich kunnen bijscholen, zodat zij hun kennis kunnen bijschaven en nieuwe ontwikkelingen kunnen bijbenen. Inzetbaarheid is niet alleen een zaak van jongeren.

4.2.4 Leren op het werk, en met name de duale stelsels, waarbij klassikaal leren wordt gecombineerd met praktijkervaring, kunnen de veranderingen in gang zetten die nodig zijn om banen te creëren⁽¹⁶⁾. Wel dienen dergelijke regelingen deel uit te maken van het onderwijssysteem, wat betekent dat de rol van de verschillende betrokkenen duidelijk moet worden afgebakend. Om deze manier van leren meer ingang te doen vinden is bewustmaking van scholen en bedrijven van vitaal belang⁽¹⁷⁾.

4.3 Het stimuleren van open en flexibel leren

4.3.1 De samenleving verandert sneller dan ooit te voren (van industriële samenleving naar kennismaatschappij, en vervolgens naar een netwerkmaatschappij), wat ons verplicht tot een creatieve en innovatieve aanpak, waarbij verbanden worden gelegd tussen verschillende gebieden en activiteiten, de schijnwerper wordt gericht op behaalde successen, bruggen worden geslagen tussen cultuur, algemeen onderwijs en beroepsopleiding en de arbeidsmarkt, formeel en niet-formeel leren elkaar beter gaan aanvullen en tegelijk wordt gewerkt aan gelijke kansen.

4.3.2 Mensen aanzetten tot leren heeft zin als daarvoor ook de nodige voorwaarden aanwezig zijn; persoonlijke inzet is een vereiste, maar volstaat op zich niet. Wordt hieraan niet voldaan, dan zullen de groepen die vanzelf al benadeeld zijn of buiten de boot vallen, collectief op een zijspoor belanden. Het geringe succes van het volwassenenonderwijs baart het Comité dan ook steeds meer zorgen: volgens de Commissie volgt gemiddeld 8,9 % van de volwassenen bij- of nascholing; in 7 lidstaten is dat zelfs maar krap 5 %.

⁽¹⁶⁾ De Commissie vermeldt de volgende sectoren met groeipotentieel: informatie- en communicatietechnologie (ICT), volksgezondheid, koolstofarme technologieën, gepersonaliseerde diensten en zakelijke dienstverlening, de maritieme economie, groene sectoren en sectoren die momenteel een belangrijke verandering ondergaan en waarvoor dus beter opgeleide werknemers nodig zijn.

⁽¹⁷⁾ De Oostenrijkse ervaring met het duale systeem verdient navolging: in dit verband moet nauwgezet worden nagegaan aan welke voorwaarden moet worden voldaan, en in een later stadium moeten de resultaten onder de loep worden genomen.

4.3.3 De al te strikte procedures voor de erkenning van kennis die is opgedaan buiten de school (niet-formeel leren) moeten worden verbeterd. Belangrijk daarbij is dat besluiten worden genomen in overleg met de betrokken sociale partners en andere maatschappelijke organisaties, en dat de overheid toeziet op de kwaliteit van de erkenningsprocedures. Een en ander kan ertoe bijdragen dat met name de sociale partners beter de voordelen van niet-formeel leren gaan inzien. Om ervoor te zorgen dat iedereen de vruchten kan plukken van de erkenning en validering van vaardigheden, moet de informatie over de desbetreffende procedures zo algemeen en helder mogelijk zijn.

4.3.4 In deze tijden van hoge werkloosheid, met name onder jongeren, kan Europa niet anders dan op de middellange en lange termijn gaan nadenken over een meer open en flexibele benadering van kennisverwerving. Concreet houdt dit in dat de lidstaten onder meer de volgende stappen nemen:

- a) iedereen de kans geven een leven lang te leren; op die manier kunnen mensen hun vaardigheden verbeteren en krijgen ze toegang tot beter gekwalificeerde arbeidsplaatsen, wat aansluit bij de doelstelling van "inclusieve groei" van de Europa 2020-strategie;
- b) ervoor zorgen dat jongeren die dat wensen deskundig worden begeleid bij hun beroepskeuze;
- c) samen met de sociale partners concrete, innovatieve en creatieve oplossingen bedenken om betere opleidingskansen te bieden (bijscholing en omscholing) aan al wie al werk heeft of nog werk zoekt, maar onvoldoende is opgeleid, hetzij op school hetzij daarbuiten; daarbij dient rekening te worden gehouden met de leeftijd, ervaring en kennis van de werknemers in kwestie;
- d) het recht op erkende kwaliteitsopleiding vastleggen; zo moet worden bepaald hoeveel uren elke werknemer jaarlijks aan opleiding mag besteden, onafhankelijk van zijn opleidingsniveau of soort contract;
- e) bedrijven ertoe aansporen plannen voor de ontwikkeling van vaardigheden op te stellen, waarbij werknemers en werkgevers samenwerken, rekening houden met de specifieke situatie van de onderneming in kwestie, vooral in het geval van kleine en middelgrote ondernemingen, in de geest van de op Europees niveau gesloten overeenkomsten tussen de sociale partners;
- f) initiatieven ondersteunen die bedoeld zijn om meer zichtbaarheid te geven aan vaardigheden die buiten het formele onderwijs zijn verworven, de erkenning van niet-formeel leren te vergroten en de kwaliteit van niet-formeel leren te verzekeren/verbeteren.

4.3.5 Het Comité steunt het voornemen van de Commissie om een Europese ruimte voor vaardigheden en kwalificaties op te richten, zodat onderlinge erkenning binnen de EU vlotter en transparanter verloopt.

4.4 De Europese docenten en onderwijzers ondersteunen

4.4.1 Het Comité is het met de Commissie eens dat docenten en onderwijzers een cruciale rol vervullen in het streven naar beter onderwijs. Het zijn op de eerste plaats de leerkrachten die kinderen en jongeren ertoe kunnen aanzetten de nodige vaardigheden te verwerven, zodat zij opgewassen zijn tegen de uitdagingen van de globalisering. Inzetten op het opleiden en aanwerven van bekwame docenten en onderwijzers lijkt dan ook de juiste strategie.

4.4.2 De vaststelling dat bekwame docenten en onderwijzers het verschil kunnen maken betekent niet dat enkel de manier van lesgeven het leren van de leerlingen beïnvloedt. Ook mogen we bij de beoordeling van de resultaten het belang van de sociaaleconomische context niet onderschatten.

4.4.3 In het licht van de ingrijpende economische, sociale en technologische veranderingen is het beroep van leraar een cruciale schakel in het streven naar kwaliteitsonderwijs dat is aangepast aan de behoeften van onze tijd. Het is dan ook van vitaal belang dat zowel de theoretische als de praktijkopleiding van leraren wordt verbeterd, dat degelijke voorwaarden worden geboden op het vlak van salaris en carrière en dat het beroep aantrekkelijker wordt voor jongeren. Ten slotte is het enorm belangrijk dat bij de aanwerving van docenten wordt gelet op een beter evenwicht tussen mannen en vrouwen.

4.4.4 Bij de aanwerving van docenten moet worden gestreefd naar diversiteit, met name op het vlak van etnische afkomst, cultuur, religie, leeftijd, enz. In het licht van het vrije verkeer van personen en migratie is het daarnaast bijzonder belangrijk dat zowel bij kinderen en jongeren als bij het onderwijzend personeel sterk de nadruk wordt gelegd op talenkennis en vaardigheden op het vlak van interculturele communicatie, zodat mensen beter kunnen samenwerken, ook al is hun moedertaal niet dezelfde. Docenten moeten leren om te gaan met leerlingen die de school vroegtijdig dreigen te verlaten, problemen hebben, of behoren tot met uitsluiting bedreigde of risicogroepen. We hebben met andere woorden behoefte aan docenten die zich thuis voelen in een multiculturele en veelzijdige leer- en werkomgeving⁽¹⁸⁾.

4.5 De financiering van onderwijs

4.5.1 Het Comité verheugt zich erover dat de Commissie meer aandacht wil schenken aan de financiering van onderwijs en met de belangrijkste betrokkenen een debat wil opstarten over de voordelen van investeringen in onderwijs⁽¹⁹⁾. Positief is ook het voornemen om samen met de sociale partners na te gaan hoe het aanbod aan kwaliteitsopleidingen op het werk kan worden vergroot.

⁽¹⁸⁾ PB C 151, 17.6.2008, blz. 41; PB C 218, 11.9.2009, blz. 85

⁽¹⁹⁾ De UNESCO heeft een nieuwe studie gepubliceerd waarin de bijdragen van ondernemingen en particuliere stichtingen aan onderwijs onder de loep worden genomen. Daaruit blijkt dat het in totaal om een armzalige 683 miljoen US-dollar per jaar gaat. Voor een beter begrip: dit komt neer om 0,1 % van de omzet van de twee grootste oliemaatschappijen ter wereld, of de kosten van twee A380 Airbus-toestellen. Een schamele bijdrage dus in het licht van de 16 miljard die jaarlijks nodig zijn om alle kinderen lager onderwijs te bieden. Presentatie tijdens het forum van Davos, 23 januari 2013.

4.5.2 Het is een goede zaak dat de lidstaten het nationale debat over duurzame financieringsmechanismen voor onderwijs en opleiding aanzwengelen. Hoewel er dus oog is voor deze problematiek wordt in veel lidstaten gesnoeid in het budget voor onderwijs en opleiding⁽²⁰⁾. Belangrijk hierbij is dat de sociale partners en andere maatschappelijke organisaties voortdurend nauw betrokken worden bij dit hele proces. De inspanningen om de particuliere sector aan te zetten geld te pompen in de onderwijssector, en dan met name in beroepsonderwijs en -opleiding, zijn lovenswaardig, maar daarnaast moeten duidelijke criteria worden afgebakend om aan te geven waar in dergelijke gevallen de verantwoordelijkheden van de verschillende sectoren (de openbare, de particuliere en andere sectoren) anderzijds liggen. De nationale overheid blijft overigens verantwoordelijk voor de nationale en internationale verbintenissen die zijn aangegaan om de financiering van kwaliteitsonderwijs voor alle burgers veilig te stellen⁽²¹⁾.

4.5.3 Het belang van programma's als Erasmus, Erasmus Mundus, en Jeugd in Beweging voor de mobiliteit van jongeren kan niet genoeg worden benadrukt. Het is immers algemeen bekend dat deze programma's bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling van jongeren en hun vaardigheden en kwalificaties ten goede komen. In het kader van het nieuw meerjarig financieel kader moeten dan ook de nodige middelen worden vrijgemaakt voor deze programma's. Daarnaast moet de selectieprocedure worden verbeterd, zodat alle kandidaten daadwerkelijk op gelijke voet worden behandeld en een eerlijke kans krijgen. Zo moeten programma's worden uitgewerkt om bepaalde risicogroepen te stimuleren deel te nemen aan dit soort initiatieven en moeten oplossingen worden geboden voor de obstakels op het vlak van financiële middelen en vaardigheden waarmee veel studenten en jongeren te maken krijgen.

4.6 Partnerschappen

4.6.1 De Commissie wijst op het belang van nauwere samenwerking tussen de verschillende betrokkenen en maatschappelijke groepen op het vlak van onderwijs en opleiding; het Comité sluit zich aan bij deze zienswijze. Partnerschappen zijn een verrijking omdat zij de uitwisseling van ervaringen mogelijk maken en de mogelijkheid bieden mensen aan te trekken die specifieke vaardigheden kunnen aanleren of verbeteren, en dan met name die vaardigheden waaraan behoefte is op de arbeidsmarkt.

4.6.2 Het is zaak alle partijen (jeugd- en gemeenschapsverenigingen, scholen en docenten, ouders en opvoeders – die de kwaliteit van het leven op school kunnen verbeteren – bedrijven en vakverenigingen, en lokale, regionale en nationale overheden) bij school te betrekken en duidelijke doelstellingen af baken, regelmatig de balans op te maken en voldoende middelen ter beschikking te stellen om een en ander op de lange termijn te kunnen waarmaken. Het Comité hoopt dat Erasmus voor iedereen er daadwerkelijk toe zal bijdragen dat partnerschappen die

⁽²⁰⁾ Eurydice report "Funding of Education in Europe 20-2012. The Impact of the Crisis."

(http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/147EN.pdf)

⁽²¹⁾ Het recht op kwaliteitsonderwijs voor iedereen is vastgelegd in alle nationale grondwetten en op internationaal niveau ook in de slotverklaring van de wereldconferentie inzake onderwijs, UNESCO, Jomtien, 1990, alsook in de millenniumdoelstellingen voor ontwikkeling, VN, New York, 2000, die door alle EU-lidstaten zijn ondertekend.

streven naar kwaliteitsonderwijs en gelijke kansen de nodige steun en stimulansen krijgen. Onderwijs is een holistisch proces: vandaar dat hoge eisen moeten worden gesteld aan loopbaan-oriëntatie en dat beroepsadviesdiensten nodig zijn. Ten slotte wil het Comité pleiten voor navolging van de goede praktijken in vele scholen die na de lesuren worden omgevormd tot centra voor culturele activiteiten, waar mensen kunnen samenzijn en zich kunnen bijscholen, en die openstaan voor alle generaties en alle maatschappelijke groepen.

4.6.3 Jeugdverenigingen geven jongeren een vinger in de pap en helpen hen oplossingen uit te dokteren voor de enorme problemen waarmee zij vandaag te maken krijgen. We denken dan vanzelfsprekend aan de massale jeugdwerkloosheid, die

absoluut onaanvaardbaar is. Partnerschappen met deze verenigingen met het oog op het aanleren van "zachte" vaardigheden, zoals organisatie, communicatie, leiderschap, zin voor initiatief, kennis van vreemde talen en andere, kunnen strategisch gezien een troef zijn, op voorwaarde dat hiervoor de nodige middelen worden uitgetrokken ⁽²²⁾.

4.6.4 Het Comité staat achter de invoering in de lidstaten van een jeugdgarantie. Voor de financiering daarvan zou in het kader van het meerjarig financieel programma een specifiek fonds worden opgericht. In de ogen van het Comité is het bedrag van 6 miljard echter volstrekt ontoereikend, temeer daar een gedeelte daarvan al uit het Europees Sociaal Fonds komt.

Brussel, 10 juli 2013

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Henri MALOSSE

⁽²²⁾ Een rapport van de Universiteit van Bath/GHK uit 2012 toont aan dat formeel onderwijs van invloed is op de inzetbaarheid van jongeren, en dat jeugdorganisaties in dit verband een belangrijke rol kunnen spelen.